
Милица С. Јовановић¹
Докторанд Филолошког факултета у Крагујевцу,
Универзитет у Крагујевцу

Прегледни рад
Методичка теорија и пракса, број 1/2021
УДК: 371.3:373.5.016
стр. 33–46

О МОГУЋНОСТИМА КОРЕЛАЦИЈА СА СТРУЧНИМ ПРЕДМЕТИМА У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ У СРЕДЊИМ СТРУЧНИМ ШКОЛАМА (ТУРИСТИЧКИ И УГОСТИТЕЉСКИ ПРОФИЛИ)

Резиме: Предмет рада је настава српског језика и књижевности у средњим стручним школама које образују ученике туристичких и угоститељских профила. Имајући у виду особености средњег стручног образовања и захтеве наставе усмерене на исходе, настојали смо да аналитичко-компаративним приступом плановима и програмима за образовне профиле Конобар, Посластичар, Кулинарски техничар и Туристичко-хотелијерски техничар испитамо корелациони потенцијал наставе српског језика и књижевности и укажемо на садржаје који су погодни за повезивање. Анализа је показала да је инкорпорирање секвенци градива стручних предмета у наставу српског језика и књижевности могуће у свим разредима, а да модули језик и култура изражавања пружају више могућности за међупредметно корелирање од модула књижевност. Закључено је да би истовремена примена знања из различитих области на часовима српског језика и књижевности допринела професионалном развоју ученика. Импликације у овом раду везане су за наставну праксу.

Кључне речи: образовање усмерено на исходе, средње стручно образовање, настава српског језика и књижевности, наставни програм, међупредметна корелација.

---

¹ milicaar@yahoo.com

УВОД

Средње стручно образовање традиционално се одређује као врста образовања усмерена на оспособљавање појединаца за обављање одређеног посла или занимања (уп. Деспотовић, 2010, стр. 87). Његов основни задатак је развој професионалних компетенција ученика, а у складу са тим је у средњим стручним школама уведен концепт *дуалног образовања*².

У Републици Србији у току је реформа основног и средњег образовања, која за циљ има стварање нове концепције васпитно-образовног процеса, заснованог на захтевима *образовања усмереног на исходе*³. Нови *наставни програми за средње стручне школе прописују предметне, међупредметне и стручне компетенције које ученик треба да усвоји током школовања. Представнике који раде у средњим стручним школама постављен је задатак да ученике оспособе како за професионални ангажман, тако и за активно учење у друштву:*

„Стручно образовање, осим инструменталних, има и шире социјалне и персоналне циљеве и функције. Оно подразумева оспособљавање за социјалну партиципацију и омогућује је путем развоја персоналних склоности и способности. Због тога се у дефинисању стручног образовања концепту запошљавања и запошљивости све чешће додаје концепт грађанства (citizenship). Ова два концепта актуелизују идеју о доживотном персоналном и професионалном развоју и незаменљивој улози општег образовања у том процесу” (Деспотовић, 2010, стр. 89).

Имплементација овакве концепције средњег стручног образовања захтева сарадњу и координисан рад свих наставника, увођење иновативних наставних метода у образовни процес, интердисциплинаран приступ садржајима и померање тежишта са садржаја и наставника на ученика и процес стицања знања на основу властитог искуства.

У овом раду размотрићемо могућности за повезивање наставе српског језика и књижевности са стручним предметима у средњим стручним (угоститељским и туристичким) школама. У овим школама настава општеобразовних предмета, у које спада и матерњи језик, често остаје ван сфере интересовања ученика, пошто садржаје ових предмета не доживљавају као корисне за будућу професију. У методичкој литератури се истиче да је оваква ситуација проузрокована наставним плановима и програмима који не задовољавају потребе савремене школе (уп. Дешић, 2007, стр. 236), док се, са друге стране, сматра да кључне проблеме треба тражити у организацији и коначној реализацији наставних планова и програма, а не у њиховом садржају (в. Петровачки, 2008, стр. 11). Имајући у виду чињеницу да стручно образовање подразумева компатибилност између компетенција које се захтевају у раду и компетенција које се стичу у процесу образовања (уп. Деспотовић, 2010, стр. 97), у примени корелацијско-интеграцијског метода⁴, засно-

---

2 Под појмом *дуално образовање* подразумева се „модел реализације наставе у систему средњег стручног образовања и васпитања у коме се кроз теоријску наставу и вежбе у школи и учење кроз рад код послодавца, стичу, усавршавају, односно изграђују знања, вештине, способности и ставови у складу са стандардом квалификације и планом и програмом наставе и учења” (извор <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-dualnom-obrazovanju.html>, доступно 2. 2. 2021). Више о дуалном моделу средњег стручног образовања, в. Томић, Спасеновић, Хебиб 2015.

3 *Образовање усмерено на исходе* је „релативно кохерентан скуп претпоставки и веровања о учењу, образовању, курикулуму у настави” (Деспотовић 2010: 199).

4 О корелацијско-интеграцијском наставном систему, в. Петровачки, Штасни, 2010, стр. 215–243.

ваног на успостављању хоризонталних и вертикалних међупредметних корелација са стручним предметима препознали смо потенцијал за унапређивање наставе српског језика и књижевности у средњим стручним школама и повећање мотивације ученика за усвајање садржаја овог предмета.

Корпус за истраживање представљају наставни планови и програми прописани за образовне профиле Конобар, Посластичар, Кулинарски техничар и Туристичко-хотелијерски техничар. Поћи ћемо од структуре планова наставе и учења⁵ за наведене образовне профиле како бисмо уочили обавезне стручне предмете и њихову дистрибуцију по разредима, а затим ћемо размотрити наставне програме⁶ за предмет српски језик и књижевност и стручне предмете за сваки од наведених профила.

Циљ нам је да аналитичко-компаративним приступом наставним програмима испитамо корелациони потенцијал наставе српског језика и књижевности у средњим стручним (угоститељским и туристичким) школама и укажемо на садржаје који су погодни за остваривање међупредметних корелација са стручним предметима.

Интердисциплинаран приступ настави српског језика и књижевности од наставника захтева да буду упознати са садржајима који се изучавају у оквиру других предмета. Додатни изазов за наставнике српског језика и књижевности у средњим стручним школама представља непостојање уџбеника који су прилагођени наставним програмима за средње стручно образовање (уп. Николић, Петковић, 2018, стр. 328–329), те су често принуђени да сами креирају наставне материјале који би допринели развоју како предметних, тако и стручних компетенција ученика. Имајући у виду описану ситуацију, као и релативно мали број методичких радова на тему корелација са стручним предметима у средњим стручним угоститељским и туристичким школама, настојали смо да импликације наших разматрања буду везане за наставну праксу.

ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ

Појам корелације све чешће је заступљен у савременој настави. Успостављање предметних и међупредметних корелација током реализације конкретних наставних јединица прописано је наставним програмом за сваки појединачни предмет, школским програмом и годишњим планом рада школе. Корелације су важна тема на различитим скуповима чији је циљ стручно усавршавање наставника и битан елемент приликом евалуације рада школе.

У литератури се најшире и најопштије значење термина корелација односи на „узајамност, повезаност или зависност, односно чињеницу да су две ствари или варијабиле тако повезане да је промена у једној праћена одговарајућим или паралелним појавама у другој” (Мркаљ, 2010, стр. 48). Наставни садржаји се могу корелирати на различите начине, ради повезивања секвенци градива у оквиру истог или разнородних предмета, те у складу са тим постоји пет типова корелација:

---

5 План наставе и учења прописује обавезне и изборне предмете за одређени образовни профил, дистрибуцију предмета по разредима и број часова предвиђених за реализацију наставе сваког предмета у току школске године.

6 Наставним програмима препоручени су садржаји које треба реализовати у оквиру појединачних предмета.

1. Хоризонтална корелација градива у оквиру једног предмета – успостављање веза међу подобластима тог предмета у оквиру једног разреда (на пример, у оквиру предмета српски језик и књижевност корелирају се садржаји модула језик, књижевност и језичка култура);
2. Вертикална предметна корелација – повезивање садржаја једног предмета кроз различите разреде;
3. Хоризонтална међупредметна корелација – повезивање садржаја различитих предмета који се изучавају у једном разреду;
4. Међупредметна вертикална корелација – повезивање садржаја различитих предмета који су савладани у претходним разредима или ће тек бити укључени у наставно разматрање;
5. Међуобласна корелација – повезивање садржаја у вези са стицањем знања ширих од оних који су прописани школским програмима (уп. Мркаљ, 2010, стр. 51).

Корелирањем наставних садржаја обезбеђује се поступно и логичко умрежавање знања, гради се систем знања чије су одлике трајност и применљивост у новим ситуацијама учења, формирају се неопходне везе међу сродним предметима, темама и областима, омогућава се умрежавање појмова, потпуније разумевање садржаја и интегрисаност знања различитих дисциплина (уп. Пешикан, Ивић, Антић, 2008, стр. 78–80). Уочавањем веза између различитих наставних подручја ученици стичу целовит увид у материју која се проучава, повезују знања из различитих научних области у заокружену целину и унапређују стратегије учења.

Приликом корелирања садржаја у средњим стручним школама морамо имати у виду специфичности наставног плана и програма и интересовања ученика. Наставни програми за предмет Српски језик и књижевности за ове профиле углавном предвиђају корелације са предметима: Историја, Грађанско васпитање, Верска настава и Социологија са правима грађана. Узимајући у обзир чињеницу да план наставе и учења у средњим стручним школама подразумева значајно већи број часова стручних предмета у односу на општеобразовне, увиђамо да је потребно пронаћи начине да се секвенце градива ових предмета инкорпорирају у наставу Српског језика и књижевности, у циљу развијања код ученика предметних и међупредметних компетенција⁷ које су прописане за крај средњег стручног образовања. Такав став се износи и у методичкој литератури:

„Неопходно је да наставници српског језика који раде у средњим стручним школама наставу матерњег језика ускладе са концепцијом *образовања усмереног на исходе*, према којој се унапређују стручни предмети. То значи да треба тражити одговарајуће начине да ученици стручних школа на часовима српског језика унапређују неке од својих професионалних компетенција. Један од на-

---

7 Настава усмерена на исходе подразумева развијање како специфичних предметних компетенција, тако и општих међупредметних компетенција. Оријентација ка општим и међупредметним компетенцијама огледа се у „динамичнијем и ангажованијем комбиновању знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену” (Пејић, 2015, стр. 8). За крај средњег стручног образовања дефинисано је једанаест обавезних компетенција: компетенција за целоживотно учење, комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња, одговорно учешће у демократском друштву, одговоран однос према здрављу, одговоран однос према околини, естетичка компетенција, предузимљивост и предузетничка компетенција. (уп. Пејић, 2015, стр. 10–14).

чина да се то постигне јесте корелација наставе српског језика и стручних предмета. Међупредметна корелација омогућава да ученици стручних школа на часовима српског језика усавршавају вештине неопходне за обављање посла за који се оспособљавају“ (Николић, 2014, стр. 45).

Интердисциплинарни приступ у настави српског језика и књижевности у средњим стручним школама ученицима пружа могућност да „интегришу и функционално повезују садржаје које самостално усвајају из различитих извора“ (в. Зуковић, Гајић, 2012, стр. 1381). Истицањем употребљивости знања које се стиче на часовима српског језика и књижевности у професионалном развоју ученика повећава се њихова заинтересованост и мотивација да постигну што боље резултате.

РЕЗУЛТАТИ АНАЛИЗЕ

Да бисмо испитали корелациони потенцијал наставе српског језика и књижевности са стручним предметима туристичких и угоститељских профила, анализирали смо структуру планова наставе и учења за смерове Конобар⁸, Посластиچار⁹, Кулинарски техничар¹⁰ и Туристичко-хотелијерски техничар¹¹.

Образовање за смерове Конобар и Посластиچار траје три године. Предмет Српски језик и књижевност изучава се три године и заступљен је са три часа недељно у првом разреду и два часа недељно у другом и трећем разреду, а наставни програм за оба смера је исти. Распоред стручних предмета приказаћемо у табеларно.

Табела 1: Распоред стручних предмета по разредима за образовни профил Конобар

Смер: Конобар		
1. разред	2. разред	3. разред
Страни језик 2	Страни језик 2	Страни језик 2
Здравствена култура	Услуживање	Свечани приједи
Основе туризма и угоститељства	Исхрана	Услуживање
Услуживање	Економика туристичких и угоститељских предузећа	Психологија у туризму и угоститељству
Професионална пракса	Основе куварства	Основе посластичарства
	Туристичка географија	Предузетништво
	Професионална пракса	

8 Видети Правилник о наставном плану и програму средње стручне образовања у подручју рада Српска, уосталијемство и туризам, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 10/2012, стр. 269–270.

9 Видети Правилник о наставном плану и програму средње стручне образовања у подручју рада Српска, уосталијемство и туризам, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 10/2012, стр. 513–514.

10 Видети Наставни планови и програми за подручју рада Српска, уосталијемство и туризам, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 8/2012, стр. 22.

11 Видети Правилник о наставном плану и програму средње стручне образовања у подручју рада Српска, уосталијемство и туризам, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 5/2018, стр. 382–384, 599–601.

Табела 2: Распоред стручних предмета по разредима за образовни профил Посластичар

Смер: Посластичар		
1. разред	2. разред	3. разред
Здравствена култура	Посластичарство	Посластичарство
Основе туризма и угоститељства	Економика туристичких и угоститељских предузећа	Основе услуживања
Исхрана	Туристичка географија	Националне посланице
Посластичарство	Професионална пракса	Предузетништво
Професионална пракса		

Смерови Кулинарски техничар и Туристичко-хотелијерски техничар подразумевају образовање у четворогодишњем трајању. Предмет Српски језик и књижевност заступљен је све четири године са по три часа недељно, али треба имати у виду да се наставни програм за ова два смера разликује¹². Стручни предмети распоређени су као што је приказано у табелама.

Табела 3: Распоред стручних предмета по разредима за образовни профил Кулинарски техничар

Смер: Кулинарски техничар			
1. разред	2. разред	3. разред	4. разред
Основе туризма и угоститељства	Економика и организација предузећа	Психологија	Туристичка географија
Хигијена	Куварство са практичном наставом	Уметничко обликовање	Познавање робе
Куварство са практичном наставом		Туристичка географија	Наука о исхрани
		Познавање робе	Маркетинг у туризму
		Куварство са практичном наставом	Куварство са практичном наставом

Табела 4: Распоред стручних предмета по разредима за образовни профил Туристичко-хотелијерски техничар

Смер: Туристичко хотелијерски техничар			
1. разред	2. разред	3. разред	4. разред
Страни језик 2	Страни језик 2	Страни језик 2	Страни језик 2
Основи туризма и угоститељства	Агенцијско и хотелијерско пословање	Агенцијско и хотелијерско пословање	Агенцијско и хотелијерско пословање

¹² Наставни програми свих предмета за смер Туристичко-хотелијерски техничар реформисани су у складу са наставом оријентисаном на исходе учења, док нови курикулуми за смер Кулинарски техничар још увек нису завршени.

О МОГУЋНОСТИМА КОРЕЛАЦИЈА СА СТРУЧНИМ ПРЕДМЕТИМА У НАСТАВИ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ У СРЕДЊИМ СТРУЧНИМ ШКОЛАМА

Основи економије	Професионална пракса	Пословна кореспонденција	Туристичка географија
Агенцијско и хотелијерско пословање		Туристичка географија	Предузетништво
Професионална пракса		Психологија у туризму	
		Финансијско пословање	
		Маркетинг у туризму и угоститељству	
		Историја уметности	
		Професионална пракса	

Од наведених стручних предмета са највећим бројем часова заступљени су они који подразумевају стицање знања и вештина из области струке за чије се обављање ученици оспособљавају (Посластичарство, Услуживање, Куварство са практичном наставом, Агенцијско и хотелијерско пословање), док су остали везани за области економије, маркетинга, исхране, психологије, туристичке географије и страних језика.

Детаљним проучавањем структуре наставног програма за предмет српски језик и књижевности¹³ и наставних програма обавезних стручних предмета¹⁴ учили смо бројне могућности за хоризонталну и вертикалну међупредметну корелацију. У даљем тексту навешћемо неке од њих.

13 Наставни програм за предмет Српски језик и књижевност прописан је следећим актима:

1. За смер Конобар – *Правилник о наставном плану и програму средње стручног образовања у подручју рада Трговица, угоститељство и туризам*, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 10/2012, стр. 271–280;
2. За смер Посластичар – *Правилник о наставном плану и програму средње стручног образовања у подручју рада Трговица, угоститељство и туризам*, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 10/2012, стр. 515–524;
3. За смер Кулинарски техничар – *Правилник о изменама правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама*, Службени гласник РС, Просветни гласник бр. 11/2013, стр. 6–13;
4. За смер Туристичко хотелијерски техничар – *Правилник о наставном плану и програму наставе и учења описаних образовних предмета средње стручног образовања и васпитања у подручју рада Трговица, угоститељство и туризам*, Службени гласник РС, Просветни гласник бр. 6/2018, стр. 385–397.

14 Наставни програми обавезних стручних предмета прописани су следећим документима:

1. За смер Конобар – *Правилник о наставном плану и програму средње стручног образовања у подручју рада Трговица, угоститељство и туризам*, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 10/2012, стр. 361–449;
2. За смер Посластичар – *Правилник о наставном плану и програму средње стручног образовања у подручју рада Трговица, угоститељство и туризам*, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 10/2012, стр. 608–665;
3. За смер Кулинарски техничар *Правилник о изменама правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у професионалном и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Трговица, угоститељство и туризам*, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 8/2013, стр. 13–112;
4. За смер Туристичко хотелијерски техничар – *Правилник о наставном плану и програму наставе и учења стручних предмета средње стручног образовања у подручју рада Трговица, угоститељство и туризам*, Службени гласник РС, Просветни гласник бр. 6/2018, стр. 604–688.

1. Корелирање садржаја са другим страним језиком могуће је остварити у свим разредима у оквиру наставних тема које су везане за језик (општи појмови о језику, фонетика, морфологија, творба речи, лексикологија, синтакса, правопис).
2. У првом разреду може се остварити хоризонтална међупредметна корелација са предметом Здравствена култура. У оквиру овог предмета изучавају се, између осталог, болести зависности и њихова превенција, те уочавамо могућност повезивања градива приликом обраде приповетке *Први њуџ с оцем на јуџрење* Лазе Лазаревића.
3. Састављање менија за заједничке оброке и свечане пријеме један је од садржаја који су прописани за предмет Свечани приједи. Корелацију је могуће реализовати у свим разредима током обраде и утврђивања градива из области правописа (писање великог слова, спојено и одвојено писање речи, писање скраћеница, примена знања о гласовним алтернацијама у складу са језичком нормом).
4. Појмови који се обрађују у оквиру предмета Психологија у туризму, нпр. међуљудски односи као фактор успеха у раду, сарадња и такмичење, конфликти и начини њиховог решавања, могу се инкорпорирати у наставу српског језика и књижевности у случајевима када наставник као облик рада одабере тимски рад. Правила опхођења према гостима (комуникативност, одмереност, асертивност, срдачност, стрпљивост, тактичност) дају одличну полазну основу наставницима српског језика и књижевности за осмишљавање часова у оквиру наставне теме култура изражавања, нарочито када су у питању говорне вежбе.
5. На часовима културе изражавања (говорне вежбе, обрада разговорног и административног функционалног стила, оспособљавање ученика за попуњавање формулара, уплатница, захтева и сл. у складу са језичком нормом) и правописа може се остварити веза са предметом Услуживање, нарочито са модулом *Њословна комуникација*, чији садржај, између осталог, обухвата појмове: пословна комуникација и начини њеног остваривања, бонтон у угоститељству, вођење пословне документације (вођење књиге дневних пазара, књиге шанка, књиге требовања, књиге отписа; израда карте пића, кафанске карте, винске карте, јеловника, мени карте, десертне карте и сл.). На сличан начин може се остварити и корелација са предметом Агенцијско и хотелијерско пословање, односно модулима *Њословна комуникација* (садржај модула обухвата прописе који се тичу комуникације са гостима и сарадницима) и *хотелијерско ѡсловање* (у оквиру овог модула ученици се упознају са различитим облицима вођења документације у хотелима).
6. За корелацију са предметом Предузетништво најадекватнија је обрада административног функционалног стила¹⁵, с обзиром на то да наставни програм овог предмета подразумева оспособљавање ученика за креирање основне пословне документације: CV, молба, жалба, извештај, записник и сл.

---

15   Детаљније о корелационом потенцијалу наставе српског језика и књижевности на корпусу текстова писаних правним стилем в. Ристовић, 2017.

7. Садржај предмета Пословна кореспонденција пружа могућности за повезивање током часова на којима се обрађује или утврђује градиво из правописа или граматике. Пословна и циркуларна писма морају бити написана у складу са језичком и правописном нормом, те се могу користити као корпус за фонетску, морфолошку, лексичку, синтаксичку и стилистичку¹⁶ анализу, као и за утврђивање знања из области правописа.
8. У оквиру предмета Туристичка географија изучавају се антропогене туристичке вредности Србије, и уметничке и споменичке вредности као њихове врсте. Корелација је могућа током обраде садржаја из области српске књижевности у свим разредима. Наставна тема средњовековна књижевност веома је подстицајна за повезивање садржаја, као и обрада песама *Манасија* и *Каленић* Васка Попе и збирке песама *Тражим њомиловање* Десанке Максимовић. Корелација се може остварити и приликом обраде биографије српских писаца, указивањем на њихове спомен-куће или музеје у којима се чува њихова заоставштина (нпр. Вукова спомен-кућа у Тршићу, Музеј кућа Боре Станковића, Музеј Вука и Доситеја, Спомен-музеј Иве Андрића и сл.).
9. Са жанром кулинарског рецепта ученици угоститељских и туристичких профила сусрећу се у оквиру бројних стручних предмета (Наука о исхрани/Исхрана¹⁷, Маркетинг у туризму и угоститељству, Услуживање, Основе куварства, Основе посластичарства, Посластичарство, Чоколатерство, Националне посланице, Куварство са практичном наставом). Жанр кулинарског рецепта погодан је за стилистичку анализу, а међупредметну корелацију је најбоље остварити у завршним разредима, када су обрађени сви функционални стилови (уп. Николић, 2017, стр. 33).
10. Појам рекламе ученицима је познат јер се са њим сусрећу у свакодневном животу, а особине и улогу реклама изучавају у оквиру предмета Психологија у туризму и угоститељству/Психологија у туризму/Психологија¹⁸, Агенцијско и хотелијерско пословање, Предузетништво, Пословна кореспонденција, Маркетинг у туризму. Корпус рекламних порука пружа могућности за повезивање градива стручних предмета са наставом матерњег језика, нарочито када су у питању области језик и култура изражавања¹⁹.
11. Рад секција, активности ученичког парламента и програми вршњачке едукације и сарадње са институцијама локалне самоуправе пружају додатни корелациони потенцијал и доприносе развоју вештина ученика и остваривању образовних, васпитних и функционалних циљева наставе.

---

16 О могућности корелације са стручним предметима приликом стилистичке анализе пословног писма у средњој стручној школи в. Николић, 2014.

17 Назив предмета се разликује за смерове Кулинарски техничар, односно Посластичар и Конобар, али садржај оба предмета пружа исте могућности корелације са предметом Српски језик и књижевност.

18 Иако се називи и садржаји предмета разликују, појму рекламе приступа се на исти начин.

19 Више о могућностима употребе рекламних порука током наставе српског језика и књижевности у средњим стручним школама в. Лепојевић, 2017.

ЗАКЉУЧАК

Пошавши од чињенице да је средње стручно образовање усмерено према исходима и развоју професионалних компетенција које појединца чине конкурентним на тржишту рада, настојали смо да аналитичко-компаративном методом испитамо корелациони потенцијал наставе српског језика и књижевности у средњим стручним (угоститељским и туристичким) школама. Увидом у садржај наставног програма за предмет Српски језик и књижевности и наставних програма обавезних стручних предмета за образовне профиле Конобар, Посластичар, Кулинарски техничар и Туристичко-хотелијерски техничар утврдили смо да постоје бројне могућности за хоризонталну и вертикалну међупредметну корелацију. Ове корелације могуће је остварити у свим разредима, и то у оквиру модула: *језик, књижевности и култура изражавања*. Модули *језик и култура изражавања* пружају више могућности за међупредметно корелирање садржаја од модула *књижевности*.

За наставну праксу у средњим стручним школама могу се дати следеће методичке препоруке:

(а) Пожељно је што чешће остваривати корелације са стручним предметима, како би ученици стекли свест о значају наставе српског језика и књижевности за развој њихових професионалних компетенција. Корелације са стручним предметима који се изучавају у угоститељским и туристичким школама могуће је успоставити на различите начине:

– Градиво из књижевности може послужити као подстицај за самостални истраживачки рад ученика у оквиру ког би продубили знања из области здравствене културе, туристичке географије, куварства или посластичарства (у зависности од смера) и унапредили вештину писаног изражавања. Ово се може постићи захтевима да ученици (самостално или у пару) истраже одређени корпус, а потом напишу есеј или припреме презентацију на задату тему. Као примере за тему оваквих радова наводимо: *Шта је јео Гиліамеш?*; *Зашто носејији цркву Santa Maria della Salute?*; *Како је Мијар победио јорок?*; *Српски средњовековни манасири* и сл. Укључивање интернет извора у овакву врсту истраживања имало би позитиван утицај на унапређивање медијске писмености и способности критичке анализе садржаја који се могу наћи на интернету.

– Рецепти или текстови туристичких аранжмана могу послужити као наставни материјали приликом обраде и утврђивања градива из граматике (врсте речи, глаголски облици, састав лексике српског књижевног језика), а могу се користити и као лингвометодички предлошци приликом обраде научног функционалног стила.

– Будући да се ученици угоститељских и туристичких профила сусрећу са различитим моделима пословне комуникације и пословним документима (књиге дневних пазара, књиге шанка, књиге требовања, књиге отписа, молба, жалба, CV, пословно писмо и сл.), погодно је оваква документа употребити као наставни материјал током обраде административног функционалног стила.

– У исходе образовања угоститељских профила спада, између осталог, креирање јеловника, менија, десертне карте и карте пиће. На часовима српског језика и књижевности могуће је интегрисати садржаје стручних предмета угоститељске струке током обраде и утврђивања градива из правописа (писање великог слова, спојено и одвојено писање речи, писање скраћеница, примена знања о гласовним алтернацијама у складу са језичком нормом) помоћу задатака којима би се од ученика захтевало да напишу неку од наведених карти у складу са правописном нормом или да уоче правописне грешке у конкретним примерима.

(б) Међупредметне корелације могу се реализовати и кроз рад секција, ваннаставне активности, активности ученичког парламента, програме сарадње са институцијама у локалној заједници и програме вршњачке едукације. Овакве активности отварају могућност да ученици самостално истраже одређену тему у складу са знањима која су стекли из различитих области (здрава исхрана, болести зависности, екологија, поремећаји понашања, предузетништво, локална туристичка понуда и сл.) и пронађу начин на који ће је ефикасно презентovati околини.

Инсистирање на истовременој примени знања из различитих области једна је од карактеристика модерног образовања, чији циљ није оспособљавање ученика да само репродукују одређено знање, већ да развију способност да то знање примене у циљу професионалног развоја. Да би концепција наставе усмерене на исходе у потпуности заживела у пракси, неопходна је додатна едукација наставника и њихова спремност на промену традиционалне методологије рада. Поред тога, увиђамо потребу за креирањем уџбеника који би били прилагођени наставном програму за средње стручне школе и подстицали повезивање садржаја са стручним предметима.

Литература

1. Деспотовић, М. (2010). *Развој курикулума у стручном образовању: Присују усмерен на компетенције*. Београд: Филозофски факултет.
2. Дешић, М. (2007). Мотивисаност и креативност наставника српског језика. У: Р. Симић (ур.) (2007), *Српски језик, књижевност, уметност*, Књ. 1, Српски језик и друштвена кретања, (стр. 235–239). Крагујевац: ФИЛУМ.
3. Зуковић, С., Гајић, О. (2012). Верска настава и настава књижевности у систему међупредметне повезаности. *Теме: часопис за друштвену теорију и праксу*, XXXVI/3, Ниш, 1379–1395.
4. Лепојевић, Ј. (2017). Корелација наставе српског језика са наставом маркетинга у средњој економској школи. *Учење и настава*, III/1, Београд, 91–104.
5. Мркаљ, З. 2010: 3. Појам корелације у методици наставе. *Методички видици*, 1, Нови Сад, 47–55.
6. Николић, М. (2014). Корелација наставе српског језика са стручним предметима у средњим стручним школама (стилистичка анализа пословног писма). *Књижевност и језик*, LXI/3–4, Београд, 271–283.
7. Николић, М. (2017). Настава српског језика у средњој стручној школи: кулинарски рецепт као стручни жанр. *Књижевност и језик*, LXIV/1–2, Београд, 219–231.
8. Николић М., Петковић Ј. (2018). *Настава српског језика у контексту савремених лингвистичких изражавања*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет.
9. Пејић А. (ур.) (2015). *Општи стандарди књижевности за крај ошће средње и средње стручног образовања и васпитања у делу општеобразовних предмета за предмет Српски језик и књижевност*. Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.
10. Петровачки, Љ. (2008). *Методичка изражавања у настави српског језика и књижевности*. Нови Сад: Филозофски факултет.
11. Петровачки Љ., Штасни Г. (2010). *Методички системи у настави српског језика и књижевности*. Нови Сад: Филозофски факултет.
12. Пешикан А., Ивић И., Антић, С. (2008). *Водич за добар уџбеник*. Нови Сад: Платонеум.
13. Ристовић, Б. (2017). Корелација наставе српског језика и наставе права у економској школи. *Учење и настава*, III/2, Београд, 261–276.
14. Томић М., Спасеновић В., Хебиб Е. (2015). Дуални модел средњег стручног образовања: Пример Аустрије. *Настава и васпитање*, 64 /1, Београд, 131–144.

Извори

1. <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-dualnom-obrazovanju.html>, доступно 2. 2. 2021.
2. *Наставни планови и програми за подручју рада Трговина, ујосијишељство и туризам*, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 8/2012, 22.
3. *Правилник о изменама правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама*, Службени гласник РС, Просветни гласник бр. 11/2013, 6–13.
4. *Правилник о изменама правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у професијем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Трговина, ујосијишељство и туризам*, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 8/2013, 13–112.
5. *Правилник о наставном плану и програму средњеј стручној образовања у подручју рада Трговина, ујосијишељство и туризам*, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 10/2012, 269–270, 271–280, 361–449, 513–514, 515–524, 608–665 .
6. *Правилник о наставном плану и програму средњеј стручној образовања у подручју рада Трговина, ујосијишељство и туризам*, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 5/2018, 382–384, 599–601.
7. *Правилник о наставном плану и програму наставе и учења ошћеобразовних предмета средњеј стручној образовања и васпитања у подручју рада Трговина, ујосијишељство и туризам*, Службени гласник РС, Просветни гласник бр. 6/2018, 385–397, 604–688.

Milica S. Jovanović
University of Kragujevac, PhD Student of Faculty of Philology

ON POSSIBILITIES OF CORRELATIONS WITH PROFESSIONAL SUBJECTS
IN TEACHING OF SERBIAN LANGUAGE AND LITERATURE IN SECONDARY
VOCATIONAL SCHOOLS (TOURIST AND CATERING PROFILES)

Abstract: The subject of this paper is teaching Serbian Language and Literature in secondary vocational schools, educating students in fields of tourism and catering. Considering the peculiarities of secondary vocational education and teaching requirements oriented towards the outcomes, we tried to examine the correlation potential of teaching Serbian Language and Literature, through analytical-comparative approach to educational programmes for the following profiles: Waiter, Confectioner, Culinary Technician and Tourism-Hotel Technician. We also tended to point out the contents which are suitable for correlation. The analysis showed that the incorporation of sequences of vocational subject materials into the teaching of Serbian Language and Literature is possible in all grades.

Furthermore, it showed that Language and Language Culture modules provide more opportunities for interdisciplinary correlation, than the Literature module. It was concluded that the simultaneous application of knowledge in different fields, in Serbian Language and Literature classes, would contribute to the professional development of students. The implications in this paper are related to teaching practice.

Keywords: educational system oriented towards the outcomes, secondary vocational education, Serbian Language and Literature teaching, curriculum, interdisciplinary correlation.

Раг је ѿримљен 22. 02. 2021. ѿгине, а рецензиран 18. 03. 2021. ѿгине.